

Kapitola 17

Multilaterální rozměr české zahraniční politiky

Jan Blažek

MULTILATERÁLNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Od roku 2011 určuje zásadní směr a orientaci multilaterální agendy *Koncepce zahraniční politiky České republiky*.¹ Ta jasně ukázala, že multilateralismus sám o sobě není jednou z priorit naší zahraniční orientace, ale pouhým nástrojem dosahování jiných cílů. Toto neoliberálně instrumentální pojetí českého multilateralismu popsala zdárně Šárka Moravcová.²

Nová vláda v *Programovém prohlášení*³ pokračovala v dlouhodobě nastaveném trendu nadvlády evropské (a atlantické) agendy na multilaterálním poli a taktéž omezila všechny ostatní mezinárodní organizace na OSN. Tento trend v roce 2013 následovala i Nečasova a Rusnokova vláda. Vláda potvrdila výše zmíněné tím, že vymezila, že vládní priority jsou „*aktivní členství v Evropské unii a NATO v souladu se zájmy České republiky, působení v OSN při odstraňování rizik ohrožujících mezinárodní mír*“.

Jasněji pak primát evropského (a atlantického) multilateralismu jasně vyplývá z vyjádření konstatujícího, že „*Členství v Evropské unii je klíčovým faktorem zahraničněpolitického uvažování České republiky. Evropská a zahraniční politika České republiky jsou úzce provázány. [...] Pro to bude vláda posilovat multilaterální spolupráci v euroatlantické oblasti, a to zejména aktivním členstvím v NATO a aktivním přístupem k politickému, ekonomickému a bezpečnostnímu dialogu mezi Evropskou unií a USA.*“

Multilaterálnímu rozměru (mimo EU a NATO) pak vláda nechává roli druhořadou, kde multilaterální je *de facto* omezeno a zastoupeno pouze OSN: ČR „*dlouhodobě usiluje o mezinárodní uspořádání, kde budou problémy řešeny multilaterálně a které bude efektivní, stabilní a současně spravedlivé. Na půdě OSN se proto zaměří na udr-*

žování míru, včetně připravenosti účastnit se ve vojenských misích, na odzbrojování, mezinárodní rozvoj, ochranu lidských práv a na reformu institucí OSN.“

Multilaterální agenda se také objevuje v koaliční smlouvě. Zde je euroatlantická nadvláda snad ještě výraznější, neboť je mimoevropským a mimoatlantickým strukturám věnována jedna řádka, která znovu zdůrazňuje subsidiaritu „univerzálního“ multilateralismu.⁴

Tato nadvláda evropské agendy odpovídá dlouhodobému trendu evropeizace, který pozorovaly a popsaly jak Veronika Bílková, tak Šárka Moravcová v minulých letech. Česká republika tak mnohdy přejímá rozhodnutí učiněná v rámci evropského multilaterálního kontextu a vzdává se tak často vlastního aktérství. Tato evropeizace ovšem není zcela determinující. Zejména v lidskoprávní oblasti je český multilateralismus aktivní nad rámec společných evropských pozic. A i na poli rozvojovém či bezpečnostním lze najít dílčí témata, na které se ČR „specializuje“ a která jsou místem, kde se české aktérství zvyšuje.

Důležitou otázkou konceptuálního rámce této knihy je už druhým rokem otázka politizace. Byla tedy multilaterální agenda obecně či její dílčí témata předmětem veřejné diskuse? Vzbudily mezinárodní organizace pozornost v českém veřejném a politickém diskurzu?

Určitou příležitostí zkoumat, zdali multilateralismus byl předmětem veřejné debaty, poskytly volby do Evropského parlamentu. Jak se dalo očekávat kvůli specifickému zaměření na kontext EU, strany se šířeji pojatému multilateralismu obecně vyhýbaly. Ze sedmi českých stran, které se do Evropského parlamentu dostaly, se systematictěji zařazení EU do kontextu širšího multilaterálního světa zabývala jen KSČM. A tak ANO, ČSSD, ODS, KDU-ČSL, TOP 09 ani Svobodní se nikterak nepokusily zahrnovat působení v EU do širšího, globálnějšího kontextu dalších mezinárodních organizací.

KSČM naopak ve IV. části svého programu nazvané *Evropa míru, Evropa ve světě* dala svou vizi EU do souvislosti širšího multilaterálního světa. Zmiňuje, že je třeba „udržovat mezinárodní mír a bezpečnost dodržováním mezinárodního práva v souladu s Chartou OSN. [...] Povyšovat roli mezinárodních mechanismů pro řešení globálních problémů, jako jsou klimatické změny, chudoba, terorismus, organizovaný zločin, obchod s drogami atd.“ Kromě důrazu na OSN a neproliferační režim je si také „vědoma přínosu mezinárodních organizací jako Rada Evropy, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě“.

Opomíjení může mnohdy ukázat o fenoménu více než doslovná artikulace. A právě nepolitizace mimoevropské agendy ukazuje poměrně jasně vztah české politické reprezentace vůči multilaterálním organizacím.

Nepolitizace a opomíjení „univerzálního“ multilateralismu jen potvrzuje trend evropeizace. Evropa je brána jako určující horizont české zahraniční politiky a multilaterální agendy obzvláště, za jejíž konceptuální hranice se není třeba vydávat. Evropu není třeba dávat do širšího kontextu, neboť sama je určujícím kontextem české zahraniční multilaterální agendy.

Nepřítomnost multilaterální agendy jako tématu politické debaty dokazuje i analýza jednání v rámci zahraničních výborů, a také Poslanecké sněmovny a Senátu. Jak

vyplývá ze zápisů zmíněných zákonodárných orgánů, jejich hlavní úloha je legislativní, a tudíž ne vždy dojde ke konceptuálním debatám a politizaci témat. V zahraničním výboru se téma mezinárodních organizací zmiňuje spíše v technických debatách o schvalování či implikaci mezinárodních smluv. Tak je zmiňována OSN v kontextu změn *Kjótského protokolu*⁵; v kontextu technické debaty o trestní odpovědnosti právnických osob v rámci možné ratifikace *Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi*, doplňující Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.⁶ Trochu bohatší na diskusi byl návrh na ratifikaci *Smlouvy o obchodu se zbraněmi* (ATT).⁷ Určitou politizaci multilateralismu pak přinesla přítomnost prvního náměstka Petra Druláka a ministra Lubomíra Zaorálka. Ten přednesl na 8. schůzi výboru svou představu zahraniční politiky a dokázal nadvládu EU, která byla z mezinárodních organizací jako jediná zmíněna.⁸ Po druhé se na výboru objevil v kontextu uniklého návrhu nové Koncepce. Zde ministr Zaorálek kladl důraz na multilateralismus a respektování mezinárodního práva.⁹ Toto prohlášení vzbudilo výraznou pozornost a politizovalo téma, alespoň na půdě výboru. Členové výboru jako Karel Schwarzenberg, Milan Šarapatka či Rostislav Vyzula debatovali o významu multilateralismu ve světě, v němž dominují velké státy. Určitou míru politizace přinesl do výboru i náměstek Drulák v kontextu rozboru návrhu rozpočtu a prezentace své představy zahraniční politiky.¹⁰ Několikrát se debatovalo o otázce zvyšujících se příspěvků do multilaterálních platforem. P. Drulák ve svém příspěvku jen stručně zmínil, že za jednu z priorit je třeba považovat politiku v OSN.

Logicky se témata z výboru dostala do komor Parlamentu ČR. OSN byla zmíněna ve stejném kontextu mezinárodních dokumentů – *Kjótský protokol*¹¹; ratifikace *Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi*.¹² V obdobně technokratickém duchu byl nahlížen i Mezinárodní trestní soud¹³ v kontextu legální definice agrese nebo *Smlouva o obchodu se zbraněmi* ve světle její ratifikace¹⁴. Plnohodnotnější politizace se týkala Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Na půdě Poslanecké sněmovny se o ní debatovalo především v kontextu ukrajinské krize a politizovala se její role, zejména zdali má působit jako klíčová mediační entita; diskutovalo se o jí organizovaných misích, a nakolik může hrát hlavní roli při vyjednávání ukončení konfliktu.¹⁵ Opět je třeba vyzvednout, že u hlavního zahraničněpolitického tématu, tedy u ukrajinské krize, byly sice zmiňovány multilaterální platformy, ale tou klíčovou byla EU a ta určovala hlavní multilaterální rámec, skrze který byla ukrajinská krize vnímána. Opět se tedy potvrzuje nadvláda EU a subsidiarita dalších organizací.

Nepolitizace ovšem není důsledkem polarizace. Česká multilaterální agenda není předmětem dlouhodobého střetu protichůdných vizí, které by zamrazily debatu a politizaci. Naopak např. v debatách o již zmiňované OBSE sice nepanovala úplně jasná shoda o přesném mandátu, jenž by OBSE měla v konfliktu mít, ovšem všichni aktéři se *de facto* shodovali, že jde spolu s EU o klíčovou platformu pro řešení konfliktu a minimalizaci napětí. Stejně tak došlo k bezproblémovému zařazení pozorovatelů do mise OBSE. Důsledky polarizace se projevují spíše vůči EU, která je hlavní platformou pro formulaci sankcí. Současně ačkoliv došlo k polarizaci u tématu sankcí, většina aktérů se shodla na tom, že není možné konflikt řešit pomocí síly, ale politickými cestami.

MULTILATERÁLNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Bezpečnostní multilateralismus ČR

V roce 2013 na poli bezpečnostní multilaterální agendy dominovala syrská krize. Ačkoliv byla v roce 2014 přehlušena událostmi na východě Ukrajiny a hrozbou ISIS, zůstala součástí agendy. Ministr Zao rálek se k ní vyjádřil ve svém projevu na půdě Valného shromáždění OSN. Ve svém příspěvku zdůraznil linii, na které se utvořila shoda už v předcházejícím roce. Konstatoval, že „*jedinou cestou, jak dosáhnout stabilního míru v této válkou rozvrácené zemi a jak zajistit tolik potřebné bezpečí a legitímní práva pro všechen syrský lid, je skrze vyjednané politické urovnání mezi syrskou vládou a demokratickou opozicí*“.¹⁶

To, že syrská krize hrála důležitou roli pro českou multilaterální diplomacii, dokládá např. i české připojení se k dalším 64 státům, které vyzvaly Radu bezpečnosti k přijetí návrhu rezoluce, jež měla předložit vyšetřování porušování lidských práv v Sýrii k Mezinárodnímu trestnímu soudu.¹⁷

Ovšem hlavní pozornost byla v roce 2014 věnována ukrajinské krizi. Zatímco na události v Sýrii v roce 2013 nemohla Česká republika příliš aktivně reagovat, ukrajinskou krizi mohla adresovat bezprostředně především díky členství v OBSE (a samozřejmě v EU). Nejprve ale připomeňme, že postoj ČR k tématu vyjádřil např. ministr Zao rálek na půdě Valného shromáždění: „*Teritoriální integrita Ukrajiny, garantovaná Chartou OSN a Budapešťským memorandem z roku 1994, byla narušena ruskou anexí Krymu a aktivitami Ruskem podporovaných paramilitárních separatistických sil na východě Ukrajiny*“.¹⁸

Ve velmi podobném duchu se pak ministr vyjádřil i na prosincovém zasedání Ministerské rady OBSE v Basileji, které ukrajinská situace panovala. Zdůraznil, že principy Helsinského aktu byly hrubě narušeny Ruskem. A shrnul, že ČR usiluje o politické řešení stavějící na ukrajinské suverenitě.¹⁹

Velmi důležitým příspěvkem k aktivní pomoci při řešení ukrajinské krize byla účast na Zvláštní monitorovací misi na Ukrajině, jež vznikla v březnu 2014. Česká republika se na ní přímo podílela vysláním až 16 pozorovatelů a kromě povinného příspěvku 20 tis. EUR také darovala dalších 120 tis. EUR dobrovolně. S monitorovacími misemi je spojená událost, která vyvolala odezvu v českém prostředí. Šlo o únos jednoho z českých vojenských pozorovatelů, a to důstojníka Josefa Přerovského (konec dubna), jenž byl nakonec po několika týdnech propuštěn spolu s dalšími kolegy z OBSE.²⁰

Kromě aktuální krize se český bezpečnostní multilateralismus zaměřuje i na své dlouhodobé tematické priority, zejména pak otázku odzbrojení. Tento důraz byl vidět např. na historicky první účasti českého ministra zahraničních věcí na Konferenci o odzbrojení v březnu 2014. L. Zao rálek zde zdůraznil, že v rámci odzbrojení jsou především nukleární zbraně, které považuje ČR za největší hrozbu, aniž by bránila rozvoji atomové energie pro mírové účely. Současně kladl velký důraz na dodržování všech pilířů neproliferačního režimu.²¹

Česká republika dále rozvíjela téma odzbrojování při zasedání 1. výboru (pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost) během 69. zasedání Valného shromáždění OSN. V diskusi na téma odzbrojovacího aparátu vystoupil Jiří Ellinger, zástupce Stálé představitelky ČR v OSN Edity Hrdé, a dva projevy zaměřené na otázku jaderných a konvenčních zbraní přednesla ředitelka odboru OSN MZV ČR Veronika Stromšíková.²²

Ukázkou aktivního přístupu a toho, že ČR klade na otázku odzbrojení velký důraz, je i pravidelná konference „Pražská agenda“. Česká profilace na odzbrojování byla zdůrazněna účastí vysoké představitelky OSN pro odzbrojení Angely Kane²³ na jejím čtvrtém ročníku. V proslovu, který zaměřila především na otázku neproliferačního režimu, zdůraznila, že je třeba vnímat jaderné odzbrojení v širším kontextu: „*Je nepostradatelnou součástí většího bezpečnostního systému založeného na principech a závazcích nacházejících se v Chartě OSN. Ty zahrnují nejen odzbrojení, ale i , regulaci zbrojení‘, fundamentální normy vyžadující mírové řešení sporů a zákaz hrozby či užití síly...*“

Nakonec uveďme *Smlouvu o obchodu se zbraněmi*. K jejímu významu se vrátil i ministr Zaorálek ve výše zmíněném proslovu na půdě Konference pro odzbrojení. Zdůraznil, že ČR „*považuje Smlouvu o obchodu se zbraněmi za základní kámen v rozvoji mezinárodních norem v oblasti globálního obchodu se zbraněmi*“.²⁴ V roce 2014 bylo důležité, že ČR dokončila proces ratifikace této smlouvy.²⁵

Význam odzbrojení jakožto klíčové složky české multilaterální agendy v bezpečnostní oblasti vystihl ministr Zaorálek, když kladl apel na českou dlouhodobou snahu stát se členy Konference pro odzbrojení. Připomněl, že k rozšíření nedošlo už od roku 1999. Zdůraznil také, že rozšíření by zajistilo větší důvěryhodnost tohoto tělesa.²⁶

Důležité je také téma reformy OSN, zejména pak Rady bezpečnosti, o kterou ČR dlouhodobě usiluje. Zde se ČR aktivně projevila v otevřené debatě v Radě bezpečnosti o reformě bezpečnostního sektoru. Na tomto zasedání byla přijata rezoluce č. 2151, kterou ČR spolupředkládala. V projevu se E. Hrdá vyjádřila mj. k tomu, že je třeba překonat důraz pouze na státní bezpečnost a zaměřit se spíše na koncept lidské bezpečnosti. Taktéž zdůraznila význam občanské společnosti a (sub)regionálních organizací.²⁷

Za významný počin je také možné považovat i návštěvu generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna z dubna 2014. Ten se během své návštěvy setkal s prezidentem Milošem Zemanem, premiérem Bohuslavem Sobotkou i předsedou Poslanecké sněmovny Janem Hamáčkem. V projevech a jednáních se zaměřoval hlavně na otázku klimatických změn a s ní související koncept udržitelného rozvoje, a také kladl důraz na emancipaci žen. Zdůraznil i krize na Ukrajině či v Sýrii nebo méně známé porušování práv v Jižním Súdánu nebo Středoafričké republice.²⁸

Lidskoprávní a mezinárodněprávní multilateralismus ČR

Rozhodující roli lidskoprávní politiky v multilaterálních organizacích hraje Stálá mise v Ženevě. Rok 2014 byl posledním, kdy ČR figurovala v Radě pro lidská práva, kde během posledních třech let aktivně spoluvtvořela lidskoprávní agendu OSN.

Stejně jako v roce 2013 je možno lidskoprávní multilateralismus rozdělit na tematické a teritoriální působení. Územně převládaly v lidskoprávní aktivitě na počátku roku 2014 události v Sýrii. Česká mise vyzývala k řádné implementaci závěrů rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2139, která měla zajistit přístup humanitární pomoci ke všem obyvatelům Sýrie. V návaznosti na již ustálenou politickou linii zdůrazňovala, že „*jediným řešením syrského konfliktu je opravdová politická změna založená na plné implementaci ženevských komuniké*“.²⁹ Kromě odporu vůči plošnému porušování práv také jasně deklarovala odsudek Islámského státu, což se překrývalo s jeho působením v Iráku.³⁰ Důležitou součástí lidskoprávní agendy v souvislosti se syrským konfliktem bylo stabilní zdůrazňování role Mezinárodního trestního soudu v potrestání viníků. „*Voláme po okamžitém ukončení násilí; ti, kteří jsou za něj zodpovědní, musí být předvedeni ke spravedlnosti. V tomto kontextu musí být zopakována role, kterou může hrát Mezinárodní trestní soud*“.³¹

Později se však velký díl pozornosti přesunul k událostem na Ukrajině. Ministr Zorálek se na půdě Rady OSN pro lidská práva (RLP) vyjádřil jasně pro ochranu lidských práv a proti ruskému zasahování do událostí na Ukrajině. „*Jsem hluboce znepokojen násilným potlačáním protestantů na Majdanském náměstí v Kyjevě a v dalších částech Ukrajiny. [...] Jsem také znepokojen, ohledně způsobu jakým Rusko zasahuje do křehkého procesu tranzice na Ukrajině*“.³² Kateřina Sequensová (Stálá mise ČR při OSN a dalších mezinárodních organizacích v Ženevě) se vyjadřovala k dodržování rezoluce Valného shromáždění OSN č. 68/262, která volá po udržení územní celistvosti Ukrajiny. Otevřeně pak také kritizovala neustále se zhoršující lidskoprávní situaci na Krymu a jeho nelegální anexi.³³

Zástupci ČR se ale ve svých vystoupeních nevyhýbali ani dalším zemím, kde dochází k porušování lidských práv. Stejně jako v minulých třech letech se vyjadřovali vůči Bělorusku (nutnost propustit politické vězně a zavést moratorium na trest smrti³⁴); KLRD (snaha potrestat osoby odpovědné za zločiny proti lidskosti a setrvávání mezinárodního tlaku³⁵); Eritreji (kritika neomezené vojenské služby a svévolného zadržování, mimosoudních poprav a mučení³⁶). Nově se systematická kritika dotkla i násilí v afrických zemích, zejména ve Středoafrické republice (vůči pokračujícímu masivnímu porušování práv, zabíjení na náboženském a kmenovém základě a absenci potrestání pachatelů zločinů³⁷). Dlouhodobým předmětem kritiky jsou také Rusko, Írán, Čína či Jižní Súdán.³⁸

Tematicky lidskoprávní multilaterální agenda výrazně navazovala svým důrazem na otázku, resp. možnosti politické participace, tedy na rok 2013. Poslední dva roky se toto téma stalo jakousi vlajkovou lodí české multilaterální lidskoprávní agendy. Výraznou ukázkou zaměření se na téma participace byla iniciace rezoluce k rovné účasti na politických a veřejných záležitostech (2013) a její aktualizace předložená 26. 9. 2014, která byla jednomyslně přijata v RLP. Sequensová se při její prezentaci vyjádřila v následujícím duchu: „*Rovná účast na politických a veřejných záležitostech je úhelným kamenem demokracie*“.³⁹ Tato rezoluce je propojena s dlouhodobou snahou české reprezentace v RLP prosazovat agendu svobodného shromažďování a projevu, jako základu politické participace⁴⁰. Důležitost politické participace pro českou

multilaterální agendu vyzvedl i ministr Zaorálek na půdě RLP, kdy konstatoval, že hlas a utření zranitelných skupin „*nejsou vyslyšeny, neboť jejich participaci ve veřejném životě a v rozhodovacích procesech je bráněno*“.⁴¹ Tuto pozici potvrdil ve svém výročním projevu na 69. Valném shromáždění OSN.

Na politickou participaci přímo navazovalo druhé nosné téma, které se stává profilací spíše až v roce 2014, a to otázka ženských práv. V rámci tohoto tématu se ČR, prostřednictvím Stálé mise v New Yorku, angažovala např. spoluorganizováním⁴² panelové diskuse s ironickým názvem „*Political participation of women – Why should men bother?*“⁴³. Za Českou republiku v ní vystoupil P. Drulák, celou akci moderovala E. Hrdá.

Obdobné spojení ženských práv a důrazu na občanskou společnost a společenskou participaci zaznělo v projevu J. Ellingera při otevřené debatě na téma „*Women, peace and security*“ na půdě Rady bezpečnosti OSN. Ten zdůraznil, že mezinárodní společenství musí klást „*důraz na přímou interakci s občanskou společností a ženskými budovatelkami míru, stejně jako uznávat důležitou roli ženských politických vůdkyň, mediálního personálu a lidskoprávních obrádkyň*“.⁴⁴ Téma ženských práv zdůraznil i ministr Zaorálek na VS OSN, kde řekl, že vyloučení žen má masivní dopad na rozvoj země.⁴⁵

Na půdě OBSE se zástupci ČR aktivně podíleli na Implementačním zasedání Lidské dimenze OBSE na rozmezí září a října. V projevech se podařilo provázat lidskoprávní agendu OBSE s tou, kterou ČR prosazuje na půdě OSN. První dva příspěvky byly zaměřeny na témata demokratických voleb a politické participace a také na svobodu projevu a médií. Důležitost participace a občanské společnosti vyzvedl L. Zaorálek i na ministerském zasedání v Basileji: „*Rád bych zdůraznil roli občanské společnosti jako ‚hlídacích psů‘ implementace závazků členských států OBSE.*“⁴⁶

V posledním příspěvku navázala ČR na téma, které je pro evropskou lidskoprávní dimenzi dosti klíčové, a to situace Romů a Sintů. Právě s tímto tématem souvisí návštěva zástupců Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) v ČR (červen 2014).⁴⁷ Jádrem návštěvy byla otázka implementace doporučení, které ODIHR formuloval ve zprávě z roku 2012 nazvané *Rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání pro romské děti*. Českou republiku zastupoval především ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier.

S otázkou lidských práv Romů významně souvisí česká agenda u Rady Evropy. 5. června totiž Výbor ministrů přijal rozhodnutí hodnotící výkon rozsudku v kauze D. H. v. ČR.⁴⁸ Uvítal v něm schválení zákazu umístění sociálně znevýhodněných dětí do zvláštních škol. Současně ale Výbor zpochybnil účinnost některých nedávno přijatých opatření.⁴⁹

Další dvě interakce RE a ČR se také vztahují k tematice romské menšiny. Komisař pro lidská práva Nils Muižnieks zaslal v březnu premiérovi dopis, ve kterém vyslovil hluboké znepokojení nad protiromskými manifestacemi v ČR a vyzval vládu k přijetí preventivních opatření. A stejně tak v březnu došlo k podání kolektivní stížnosti Evropského fóra Romů a Travellerů proti ČR. V té tvrdí, že Romové jsou v ČR vystaveni pobytové segregaci, podřadné úrovni bydlení, nucenému vystěhovávání a dalšímu systematickému porušování lidských práv.⁵⁰

Z mezinárodněprávních událostí vyzvedněme v krátkosti zejména české spolupředatelství⁵¹ panelové debaty věnující se tématu odpovědnosti států za protiprávní chování, k nimž Komise pro mezinárodní právo prezentovala své nové představy.⁵² Česko zastupoval prof. Pavel Šturma, který hovořil o zásadním významu Mezinárodního trestního soudu v současných mezinárodních vztazích. Na jeho podporu vystoupila při otevřené debatě Rady bezpečnosti E. Hrdá. Zdůraznila nenahraditelnost MTS v boji proti beztrestnosti a dodala: „*Rada bezpečnosti má – v našem pohledu – zvláštní odpovědnost za uzavření propasti beztrestnosti skrze postupování případů k MTS.*“⁵³ Klíčové místo MTS v mezinárodním systému zdůraznil i ministr Zaorálek v prohlášení z VS OSN.

Ekonomický a rozvojový multilateralismus ČR

Česká aktivita v rámci ekonomického a rozvojového multilateralismu směřovala hojně na půdu OBSE. Ministr Zaorálek zahajoval 22. Ekonomické a rozvojové fórum OBSE zaměřené na téma „Hledání odpovědi na environmentální výzvy s ohledem na podporu spolupráce a bezpečnosti v regionu OBSE“. Přítomni byli kromě zástupců 57 členských států i generální tajemník Lambert Zannier a spolkový prezident Švýcarské konfederace Didier Burkhalter. L. Zaorálek se vyjádřil především k tomu, že environmentální výzvy mohou sloužit jako možnost k prohloubení bezpečnosti a spolupráce.⁵⁴

Generální tajemník OECD Angel Gurría v roce 2014 zavítal také do Prahy a Brna. V březnu přijel představit *Hospodářský přehled ČR 2014*. Během své návštěvy pak jednal s premiérem Sobotkou i dalšími členy vlády, s prezidentem Zemanem či guvernérem ČNB Miroslavem Singerem.⁵⁵

Dále je třeba zmínit návštěvu prezidenta Zemana v OECD v Paříži. Během ní se setkal s generálním tajemníkem OECD A. Gurríou a přednesl projev na neformálním zasedání rady OECD před velvyslanci členských zemí. Prezident se např. vyslovil pro přijetí eura do roku 2020 či za podporu dlouhodobých investic na úkor krátkodobých ekonomických opatření.⁵⁶

Nakonec je třeba zmínit, že v říjnu 2014 byla Česká republika zvolena místopředsedou ministerského zasedání Rady OECD v roce 2015. Prioritními tématy českého místopředsednictví mají být problematika nerovností, příští průmyslové revoluce a foresightu.⁵⁷

Určitou míru evropeizace lze pozorovat i v multilaterální rozvojové spolupráci. Česká republika na tomto poli využívá většinu prostředků skrze EU, resp. skrze její Evropský rozvojový fond. V roce 2014 byla suma, kterou ČR odevzdalo do ERF, kolem 550 mil. Kč. Kromě EU je klíčovou platformou Rozvojový program OSN (UNDP), do něhož směřuje nejvíce dobrovolných příspěvků mimo EU. ČR se v této oblasti podílela zejména na projektech zaměřených na otázky životního prostředí, dobrou správu věcí veřejných, zdraví a podporu ekonomické infrastruktury a služeb. Z geografického hlediska bylo nejvíce prostředků uplatněno v Kosovu, Arménii a Tádžikistánu; z hlediska regionu to byl Balkán.⁵⁸ Česká republika také přispívá (povinně) do dalších organizací v rámci struktury OSN, jako jsou WHO, UNIDO či FAO. Na-

konec je třeba připomenout multilaterální rozvojovou agendu na půdě OECD. Česko se v roce 2013 stalo členem prestižního Výboru pro rozvojovou pomoc, v prosinci 2014 se podílela na jeho zasedání, na němž se OECD pokusila vymezit, jak se postavit k agendě udržitelného rozvoje („post-2015“).

Z hlediska klíčových událostí českého působení na poli multilaterálního rozvoje je třeba připomenout vystoupení ministra L. Zaorálka na Valném shromáždění OSN. Zaorálek zdůraznil, že ČR je odhodlaná podílet se na rozvojové agendě po roce 2015, která by měla stát na konceptu *udržitelného rozvoje*. Zdůraznil, že doufá, že se ČR bude moci podílet na tomto projektu skrze Hospodářskou a sociální radu, na jejíž členství hodlá kandidovat na jaře roku 2016.

Rozvojový multilateralismus přeneslo do Prahy sedmé „*Fórum pro udržitelný rozvoj*“. Toho se zúčastnil na přímé pozvání premiéra Sobotky i ředitel Direktorátu OECD pro životní prostředí Simon Upton. „*Udržitelnost není cílový stav, je to trvalý proces, ve kterém se snažíme vypořádat s nejpálčivějšími a často nejsložitějšími problémy,*“⁵⁹ shrnul svou vizi premiér. S. Upton k tomu dodal, že není možné vnímat udržitelný rozvoj jako svébytnou kategorii, ale jako praxi, která musí procházet co nejvíce oblastmi a politikami.⁶⁰

MULTILATERÁLNÍ DIMENZE ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY V MEDIÁLNÍM A VEŘEJNÉM PROSTORU

Největšího mediálního pokrytí se dostávalo ukrajinské krizi. Pozornost byla nejprve věnována otázce Krymu, kdy byla zdůrazněna teritoriální integrita země opřena o Chartu OSN a Budapešťské memorandum z roku 1994. Po ruské anexi území se hlavním rámcem, který definoval podobu debat, stala otázka sankcí. Ovšem sankce potvrdily rozhodující roli EU jako klíčové multilaterální platformy. Ačkoliv se často odkazovalo na existenci a význam pozorovatelské mise OBSE, česká pozice byla výrazně prolnta s postoji EU jako celku.

V kontextu blízkovýchodní krize se pozornost přesunula ze Sýrie především na Islámský stát. Zde se opět média příliš nevěnovala multilaterální politice a zaměřovala se především na vyjádření ministra zahraničních věcí, který často zdůrazňoval, jak česká strana dodává zbraně a munici Kurdům, čímž pomáhá v boji proti této hrozbě.

OBSE se dostalo největší pozornosti, ani ne tak pro její roli při umírňování konfliktu nebo kvůli českým postojům na její půdě, ale v kontextu unesení pozorovatelské mise, jejímž členem byl i český důstojník J. Přerovský. Média informovala spíše o jeho příběhu a příliš se nezabývala rolí mise jako takové nebo českou stopou v ní.

Nakonec zmiňme dubnovou návštěvu předsedy OSN Pan Ki-muna, která vyvolala solidní mediální pozornost. Tato událost byla z hlediska pokrytí českého multilateralismu asi nejzajímavější. Média se zaměřila především na jeho projevy shrnující české priority v rámci OSN a český přínos pro globální multilateralismus, včetně důrazu na lidská práva a humanitární pomoc či účast v misích „modrých přileb“.

ZÁVĚR

Celkově se dá česká multilaterální politika shrnout jako proaktivní s důrazem na spolupracující linii. Samozřejmě je třeba rozlišovat jednotlivé proudy, neboť ne všechny nabízejí středně velkému státu, jako je ČR, stejné možnosti.

Podobně jako v posledních dvou letech byl nejvíce proaktivní český lidskoprávní multilateralismus. To bylo umožněno tím, že Česká republika třetím (a posledním) rokem zasedala jako člen Rady OSN pro lidská práva, což umožňovalo rozvíjet dosti výrazně české vize nad rámec evropských postojů. To, že ČR se chová na poli lidskoprávního multilateralismu v proaktivním, ale spolupracujícím duchu, lze doložit spoluautorstvím rezolucí a spolupředatelstvím různých panelů a dalších akcí. Cílem je tedy *vytváření společné politiky*, nikoliv agresivní vnucování politiky vlastní. Česká republika usiluje o spoluutváření lidskoprávních politik i na půdě OBSE a Rady Evropy, rozdíl však spočívá v prostoru pro vlastní iniciativu, jež se nedá porovnat s možnostmi, které nabízí RLP.

Zatímco lidskoprávní multilateralismus patří k prioritám a tradicím české zahraniční politiky, adresování bezpečnostních problémů a sporů není tak úplně na prvním místě agendy. I proto je na tomto poli možno mnohem více pocítovat trend evropeizace, kdy se česká linie výrazně profiluje jakožto součást Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Nedá se však hovořit o tom, že by česká agenda byla zcela determinovaná Evropou, spíše by se dala popsat jako *adaptace na vnější politiku*. Evropský postoj vytváří jakési jádro, z kterého mohou pak vyrůst české priority. Zejména pak prvek specializace na odzbrojování je dokladem, že česká pozice není tak docela předurčená Evropou.

Ekonomický multilateralismus se způsobem jednání nijak výrazně neliší. Česká republika se v multilaterálních platformách chová jako spolupracující subjekt, který se podílí na spoluutváření neoliberálního multilaterálního ekonomického rámce.

Nakonec zmiňme rozvojový multilateralismus. I když patří k výrazným prioritám ČR, i zde lze pozorovat výrazný prvek evropeizace. To ovšem nebrání vlastní iniciativě na tomto poli, jež bývá reflektována i vrcholnými představiteli klíčových organizací a agentur. ČR se rozhodně podílí na *utváření společných politik* na poli rozvojového multilateralismu.

Dá se tedy říci, že ačkoliv je ve velké části vidět trend evropeizace, ČR si ve většině oblastí multilaterální agendy našla témata, na která se do značné míry specializuje, což jí umožňuje vyhnout se úplně determinaci svých pozic.

Podobně jako v předchozích letech je ale třeba vyzvednout, že české proaktivní politiky na půdě mezinárodních organizací nikterak nevycházejí z politizace tématu, která by jasně pomohla formovat priority a podporovala jejich výkon. Aktivní jednání je především výsledkem iniciativy českých reprezentantů působících na jednotlivých stálých misích. Ti vykonávají určité priority, jež jsou ovšem dlouhodobě brány jako danost, nikoliv jako výsledek vědomých politických diskusí a rozhodnutí. Absence politizace je dána i faktem, který shrnula Veronika Stromšíková.⁶¹ Dle ní je téma multilateralismu pro většinu politiků velmi vzdálené od každodenní vnitrostátní politiky.

Trend nepolitizace pokračuje a pravděpodobně bude pokračovat, neboť dle Stromšikové je multilaterální agenda často pro místní elity dosti abstraktní a těžko zprostředkovatelná.

Poznámky

- ¹ Pro bližší rozbor jejího obsahu ve vztahu k multilaterálnímu rozměru české zahraniční politiky viz kapitoly o multilaterálním rozměru v minulých třech letech analýzy ÚMV *Česká zahraniční politika...*
- ² Šárka Moravcová (2013): Multilaterální rozměr české zahraniční politiky. In: Kořan, Michal–Ditrich, Ondřej a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2012. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 236.
- ³ Vláda ČR: *Programové prohlášení vlády České republiky*, 14. 2. 2014. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/ (s. 18).
- ⁴ Vláda ČR: *Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013–2017*, 29. 1. 2014. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalici-smlouva-mezi-cssd-hnutim-ano-2011-a-kdu-csl-na-volebni-obdobi-2013---2017-115459/.
- ⁵ PSP ČR: *Zápis ze 7. schůze Zahraničního výboru*, 4. 3. 2014. On-line: www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=93596.
- ⁶ PSP ČR: *Zápis z 10. schůze Zahraničního výboru*, 21. 5. 2014. On-line: www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=100314.
- ⁷ PSP ČR: *Zápis z 11. schůze Zahraničního výboru*, 25. 6. 2014. On-line: www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=100797.
- ⁸ PSP ČR: *Zápis z 8. schůze Zahraničního výboru*, 19. 3. 2014. On-line: www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=97471.
- ⁹ PSP ČR: *Zápis z 14. schůze Zahraničního výboru*, 11. 12. 2014. On-line: www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=103287.
- ¹⁰ PSP ČR: *Zápis z 13. schůze Zahraničního výboru*, 12. 11. 2014. On-line: www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=102972.
- ¹¹ PSP ČR: *Těsnopisecká zpráva o 6. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu*, 4. až 18. 3. 2014; *Těsnopisecká zpráva o 8. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu*, 29. 4. až 15. 5. 2014. On-line: www.psp.cz/eknih/2013ps/tesnopis/index.htm; Senát ČR: *Těsnopisecká zpráva z 21. schůze Senátu Parlamentu*, 29. 5. 2014. On-line: www.senat.cz/dokumenty/stenozaznamy/brozury/index.php?ke_dni=6.5.2015&O=10.
- ¹² PSP ČR: *Těsnopisecká zpráva o 8. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu*, 29. 4. až 15. 5. 2014, op. cit.; *Těsnopisecká zpráva o 17. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu*, 16. 9. až 1. 10. 2014, op. cit.; *Těsnopisecká zpráva z 21. schůze Senátu Parlamentu*, 29. 5. 2014, cit. op.
- ¹³ PSP ČR: *Těsnopisecká zpráva o 8. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu*, 29. 4. až 15. 5. 2014, op. cit.; *Těsnopisecká zpráva z 22. schůze Senátu Parlamentu*, 29. 5. 2014, op. cit.
- ¹⁴ PSP ČR: *Těsnopisecká zpráva o 10. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu*, 10. až 20. 6. 2014, op. cit.; *Těsnopisecká zpráva z 23. schůze Senátu Parlamentu*, 29. 5. 2014, op. cit.
- ¹⁵ PSP ČR: *Těsnopisecká zpráva o 7. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu*, 18. až 26. 3. 2014, op. cit.
- ¹⁶ MZV ČR: *Ministr zahraničí ČR Lubomír Zaorálek vystoupil ve Valném shromáždění OSN*, 28. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/ministr_zaoralek_vystoupil_ve_valnem.html.

- ¹⁷ MZV ČR: *ČR požaduje, aby se zločiny v Sýrii zabýval Mezinárodní trestní soud*, 23. 5. 2014. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2014_05_22_cr_pozaduje_aby_se_zlociny_v_syrii.html.
- ¹⁸ MZV ČR: *Ministr zahraničí ČR Lubomír Zaorálek vystoupil ve Valném shromáždění OSN*, op. cit.
- ¹⁹ MZV ČR: *Projev ministra Zaorálka na Ministerské radě OBSE*, 4. 12. 2014. Stálá mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizací ve Vídni. On-line: www.mzv.cz/mission.vienna/cz/aktuality/projev_ministra_zaoralka_na_ministerske.html.
- ²⁰ Viz např.: *Vyhrožovali, že nás použijí jako živé štíty, řekl český člen mise OBSE*. iDNES, 4. 5. 2014. On-line: zpravy.idnes.cz/propusteni-pozorovatelu-obse-josef-prerovsky-fr1-/domaci.aspx?c=A140504_000837_domaci_jav.
- ²¹ MZV ČR: *Ministr zahraničních věcí ČR vystoupil na Konferenci o odzbrojení*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodních organizací v Ženevě, 4. 3. 2014. On-line: www.mzv.cz/file/1139751/Minister_Zaoralek_s_speech_CD_Geneva.pdf.
- ²² MZV ČR: *Vystoupení ČR k odzbrojení*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 23. 10. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/vystoupeni_cr_k_odzbrojeni.html.
- ²³ MZV ČR: *Vysoká představitelka OSN pro odzbrojení Angela Kane na konferenci Pražská agenda 2014*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 5. 12. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/vysoka_predstavitelka_osn_pro_odzbrojeni.html. Konferenci organizuje Ministerstvo zahraničních věcí ČR společně s Ústavem mezinárodních vztahů, Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy a Metropolitní univerzitou Praha. Zúčastnili se jí i další významní představitelé: americká náměstkyně ministra zahraničních věcí pro kontrolu zbrojení a mezinárodní bezpečnost Rose Gottomoeller, výkonný tajemník Přípravného výboru CTBTO Lassina Zerbo či hlavní poradce a speciální vyslanec Evropské služby vnější akce pro nešíření a odzbrojení Jacek Bylica.
- ²⁴ MZV ČR: *Ministr zahraničních věcí ČR vystoupil na Konferenci o odzbrojení*, cit. op.
- ²⁵ MZV ČR: *Smlouva o obchodu se zbraněmi vstupuje v platnost po ratifikaci Českou republikou*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 26. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/smlouva_o_obchodu_se_zbranemi_vstupuje_v.html.
- ²⁶ MZV ČR: *Ministr zahraničních věcí ČR vystoupil na Konferenci o odzbrojení*, op. cit.
- ²⁷ MZV ČR: *ČR spolupředložila návrh rezoluce k reformě bezpečnostního sektoru*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 28. 4. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/cr_spolupredlozila_navrh_rezoluce_o.html.
- ²⁸ MZV ČR: *Generální tajemník OSN na návštěvě ČR*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 4. 4. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/generalni_tajemnik_osn_na_navsteve_cr.html.
- ²⁹ MZV ČR: *RLP26: ČR k lidskoprávní situaci v Sýrii*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodních organizací v Ženevě, 17. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp26_cr_k_lidskopravni_situaci_v_syrii.html.
- ³⁰ MZV ČR: *RLP27: ČR znepokojena vývojem na Ukrajině, v Libyi a Iráku*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodních organizací v Ženevě, 16. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/hrc27_czech_republic_concerned_about.html; *RLP: ČR v urgentní debatě odsoudila porušování lidských práv ze strany ISIL*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodních organizací v Ženevě, 2. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp_cr_v_urgentni_debate_odsoudila.html.
- ³¹ MZV ČR: *RLP27: ČR k 8. zprávě vyšetřovací komise k Sýrii*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodních organizací v Ženevě, 16. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp27_cr_k_8_zprave_vysetrovaci_komise_k.html.

- ³² MZV ČR: *Projev ministra Zaorálka na 25. zasedání Rady OSN pro lidská práva v Ženevě*, 4. 3. 2014. On-line: www.mzv.cz/file/1139180/Minister_Zaoralek_s_speech_4_3_2014_Geneva.pdf.
- ³³ MZV ČR: *RLP27: ČR znepokojena vývojem na Ukrajině*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 26. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/hrc27_czech_republic_concerned_about_1.html.
- ³⁴ MZV ČR: *RLP26: ČR kritizovala stav lidských práv v Bělorusku*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 18. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp26_cr_kritizovala_stav_lidskych_prav.html.
- ³⁵ MZV ČR: *RLP26: KLDŘ musí zastavit pošlapávání lidských práv*, vyzvala ČR. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 18. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp26_kldr_musi_zastavit_poslapavani.html.
- ³⁶ MZV ČR: *RLP26: ČR odsoudila pokračující masivní porušování lidských práv v Eritree*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 16. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp26_cr_odsoudila_pokracujici_masivni.html.
- ³⁷ MZV ČR: *RLP26: ČR k pokračujícímu masivnímu porušování lidských práv ve Středoafričské republice*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 16. 24. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp26_cr_k_pokracujicimu_masivnimu.html.
- ³⁸ MZV ČR: *RLP26: ČR se vyjádřila k lidskoprávním situacím ve světě*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 25. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp26_cr_se_vyjadrila_k_lidskopravnim.html.
- ³⁹ MZV ČR: *RLP27: Česká resoluce v OSN znovu přijata konsensem*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 30. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp27_ceska_resoluce_v_osn_znovu_prijata.html. Text rezoluce byl předložen spolu s Botswanou, Indonésií, Nizozemskem a Peru.
- ⁴⁰ MZV ČR: *RLP26: ČR ke svobodě projevu, shromažďování a sdružování*. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodní organizací v Ženevě, 10. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/rlp26_cr_ke_svobode_projevu.html.
- ⁴¹ MZV ČR: *Projev ministra Zaorálka na 25. zasedání Rady OSN pro lidská práva v Ženevě*, op. cit.
- ⁴² Panel byl spoluorganizován také Stálou misí Afghánistánu při OSN, s Úřadem vysokého komisaře OSN pro lidská práva a organizací UN Women.
- ⁴³ MZV ČR: *První náměstek ministra zahraničí ČR Prof. Petr Drulák vystoupil v OSN k zastoupení žen v politice a ve společnosti*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 8. 12. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/pozvanka_na_diskusi_o_zastoupeni_zen_v.html.
- ⁴⁴ MZV ČR: *Vystoupení ČR v RB OSN na téma ženy, mír a bezpečnost*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 28. 10. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/statement_by_czech_republic_on_women.html.
- ⁴⁵ MZV ČR: *Ministr zahraničí ČR Lubomír Zaorálek vystoupil ve Valném shromáždění OSN*, op. cit.
- ⁴⁶ MZV ČR: *Projev ministra Zaorálka na Ministerské radě OBSE*, op. cit.
- ⁴⁷ MZV ČR: *Delegace OBSE/ODIHR navštívila Českou republiku*. Stálá mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizací ve Vídni, 16. 6. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.vienna/cz/delegace_obse_odihr_navstivila_ceskou.html.

- ⁴⁸ Rozsudek týkající se otázky nepřímé diskriminace romských žáků kvůli jejich nadměrnému umístění do zvláštních škol.
- ⁴⁹ Konzultace s Martinem Boučkem, Odbor lidských práv a transformační politiky, MZV ČR.
- ⁵⁰ Tamtéž.
- ⁵¹ Spolu s Guatemalou, Mexikem, Portugalskem a Jihoafrickou republikou.
- ⁵² MZV ČR: *Členové Komise pro mezinárodní právo k odpovědnosti států*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 30. 10. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/clenove_komise_pro_mezinarodni_pravo_k.html.
- ⁵³ MZV ČR: *ČR v otevřené debatě Rady bezpečnosti podpořila ICC*. Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 23. 10. 2014. On-line: www.mzv.cz/un.newyork/cz/zpravy_a_udalosti/vystoupeni_cr_k_uloze_icc.html.
- ⁵⁴ MZV ČR: *Ministr Zaorálek zahájil Ekonomické a environmentální fórum OBSE*. Stálá mise České republiky při OSN, OBSE a ostatních mezinárodních organizací ve Vídni, 10. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/mission.vienna/cz/aktuality/ministr_zaoralek_zahajil_ekonomicke_a.html.
- ⁵⁵ Vláda ČR: *Angel Gurría v Praze prezentoval Hospodářský přehled OECD pro ČR 2014*, 18. 3. 2014. On-line: www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/angel-gurria-v-praze-prezentoval-hospodarsky-prehled-oecd-pro-cr-2014-116830/.
- ⁵⁶ MZV ČR: *Návštěva prezidenta Miloše Zemana v OECD*. Stálá mise České republiky při OECD v Paříži, 10. 9. 2014. On-line: www.mzv.cz/oecd.paris/cz/zpravy_udalosti_aktuality/navsteva_prezidenta_milose_zemana_v_oecd.html.
- ⁵⁷ Konzultace s Vlastimilem Tesařem, Odbor mnohostranných ekonomických vztahů, MZV ČR.
- ⁵⁸ Konzultace s Zdeňkem Krejčím, Odbor rozvojové spolupráce, MZV ČR.
- ⁵⁹ Vláda ČR: *Projev předsedy vlády Bohuslava Sobotky na Fóru pro udržitelný rozvoj*, 28. 11. 2014. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/projev-predsedy-vlady-bohuslava-sobotky-na-foru-pro-udrzitelny-rozvoj-124973/.
- ⁶⁰ *Udržitelný rozvoj je podle Sobotky trvalý proces, ne cílový stav*. ČTK, 28. 11. 2014.
- ⁶¹ Konzultace s Veronikou Stromšíkovou, Odbor OSN, MZV ČR.